

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Петър Петков Узунов на тема:

„Синергията в антропологическото учение на преподобни Максим Изповедник“

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ в професионално

направление 2.4. Религия и теология

по научна специалност *Християнска философия*

представено от проф. д-р Димо Кръстев Пенков, член на научното жури,

определено със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“

№ РД 38 – 336/ 07.07.2023 г.

Процедурата по настоящата защита е открита по предложение на Факултетния съвет на Богословски факултет (протокол № 12 от 27.06..2023 г.) със заповед на Ректора СУ „Св. Климент Охридски“ № РД 38 – 336/ 07.07.2023 г. На своето първо заседание, проведено на 18.07.2023 г. научното жури потвърди, че обявената процедура е организирана при спазване на всички законови изисквания и разпоредби. След проведените разисквания за председател бе определен проф. д-р Димо Пенков. Научното жури единодушно определи за рецензенти доц. д-р Костадин Кирилов Нушев (СУ) и доц. д-р Мариян Богоев Стоядинов (ВТУ), а становища да изготвят проф. дфн. Нина Иванова Димитрова (БАН), проф. дфн Валентин Апостолов Канавров (ЮЗУ) и проф. д-р Димо Кръстев Пенков (СУ). Като краен срок за представяне на рецензиите и становищата бе определена датата 12.10.2023 г., а като дата за откритото заседание на научното жури и публична защита – 27.10.2023 г. Всички процедурни срокове бяха спазени.

Актуалност на темата

Представената за публична защита докторска дисертация на редовен докторант Петър Узунов представлява един интересен поглед върху синергийното единство между Бога и човека в богословието на преп. Максим Изповедник. Огромното значение на преп. Максим Изповедник за православно богословие едва ли се нуждае от някакво специално напомняне или аргументиране. Той обединява в едно хармонично цяло интелектуалните и духовни направления на предшестващата

го Православна традиция, представяйки ни най-разработения във византийската мисъл богословски синтез. И в този ред на мисли, намирам темата за напълно удачна, тъй като тя е слабо проучена у нас. Докторант Петър Узунов правилно се е ориентирал и е насочил своето внимание към нея.

Тематичен обхват и структуриране на основните проблемни дялове

Представената дисертация е в обем от 178 страници. Текстът е организиран в предговор, списък на съкращенията, увод, три глави, заключение и библиография.

Предговорът (с. 4) разкрива мотивите, довели до избор на темата и логично съдържа думи на благодарност към колеги от Богословския факултет и извън него, подпомогнали работата на докторанта. В уводната част са ясно формулирани обекта и предмета на изследването (с. 11), както и неговите цели и задачи (с. 8–11). Конкретизирана е и използваната методология (с. 10–11). В увода е включен историографски преглед на по-основните съчинения по разглежданата проблематика (с. 11–17).

Първа глава (с. 18-33), озаглавена „Контекстът на източниците“ включва жизненият и творчески път на преп. Максим Изповедник, епохата в която е живял и творил, както и богословските влияния от страна на отците – кападокийци и Ареопагитския корпус.

Във втората глава, озаглавена „Божият промисъл и свободата на творението“ (с. 34–102), докторантът дава една обща представа за богословските основания на преп. Максим Изповедник, които правят възможна синергията между Бога и човека. Той много правилно посочва, че от гледна точка на антропологията синергийно единство между Бога и човека е възможно единствено въз основа на общението на двете природи в личността на Богочовека Христос.

Третата и последна глава на дисертацията е централна за изследването и е озаглавена „Синергията“ (103–164). Тук основните размисли на докторанта са насочени към богословското осмисляне на синергийното единство между Бога и човека в антропологическото учение на преп. Максим Изповедник. Тук следва да отбележим, че докторантът много умело е структурирал своето съчинение, като първо разглежда онтологичните, христологичните и антропологичните основания, които изобщо правят възможна синергията между Бога и човека, и едва след това се насочва към аскетическото богословие на преп. Максим Изповедник, което Петър

Узунов интерпретира като своеобразен център на неговата мисловност от гледище на реализирането на божествения замисъл за човека.

Заключението (с. 165–168) представя в синтезиран вид основните резултати на изследването. Дисертацията е снабдена с необходимия текстово-критичен апарат, който включва 435 посочки под линия. Библиографията е богата и съдържа заглавия на български, руски, английски, френски и други езици.

Логично, към текста на дисертацията могат да бъдат отправени и някои критични бележки. Като такива могат да се посочат неголям брой наборни грешки като на с. 7, 8, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 38 и т.н. от основния текст. На някои места в текста библейските посочки са изписани по традиционен начин в скоби, но на други места вместо скоби е използван знак за наклонена черта (вж. с. 46, 48, 79, 81, 84 и т.н.), което не е възприето и при по-нататъшно публикуване би следвало да бъде коригирано. На с. 17 има неправилно цитиране, което съдържа информация единствено за интернет ресурса, но няма никаква индикация за автора и заглавието на използваната публикация. Препоръчвам да се уеднакви изписването на богословските термини, т. напр. „богопознание“ (малка или голяма буква?) на с. 27. Не мога да се съглася с използването на един „фамилиарен“ стил по отношение на преп. Максим Изповедник, който е назоваван „Светият отец“ (той не е папа) на с. 9, „Изповедника“ (той не е единственият изповедник) на с. 10, „Преподобния“ (също не е единствен) на с. 11. Изключително неясна е употребата на „Александриец“ на с. 36, където се визира влиянието на някой от всичките александрийски богослови, като едва по-нататък става ясно, че иде реч за Ориген.

Всички посочени пропуски, неточности и грешки са лесно отстраними и не пречат на доброто възприемане на текста.

Оформяне на автореферата

Авторефератът (в обем от 44 страници) стриктно следва структурата на дисертацията и вярно отразява нейното съдържание. Посочените от докторанта четири научни приноси отразяват несъмнените достойнства на дисертационния труд.

Представени са три публикации, пряко свързани с темата на дисертацията. Те са публикувани в престижни научни списания и сборници и отразяват трайния интерес на докторанта към изследваната тема.

Заклучителна оценка

Като цяло, дисертационният труд отразява трайните научни интереси и търсения на докторант Петър Петков Узунов, който е вложил много сили и енергия при разработването му. Трудът има своите научни достойнства и напълно отговаря на научните критерии и стандарти за самостоятелно и завършено изследване.

Дисертацията съдържа изискуемата по закон декларация за оригиналност и достоверност на текста. От своя страна декларирам, че не съм констатирал плагиатство и че нямам съвместни публикации с докторанта и не попадам в хипотезата „конфликт на интереси“. Съпътстващата документация е пълна, според изискванията на закона и другите нормативни документи, които уреждат процедурата по настоящата защита.

Като имам предвид приносните научни резултати на дисертацията и актуалността на разглежданата проблематика, убедено предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдят образователната и научна степен „ДОКТОР“ на Петър Петков Узунов. За настоящата процедура заявявам, че ще гласувам с „ДА“.

12.10.2023 г.

София

.....

(проф. д-р Д. Пенков)